

Uniwersyteckie Liceum Ogólnokształcące
w Toruniu

Zasady oceniania z przedmiotu biznes i zarządzanie

I Podstawa prawna oceniania z przedmiotu Podstawy Przedsiębiorczości w Uniwersyteckim Liceum Ogólnokształcącym w Toruniu:

1. Statut Uniwersyteckiego Liceum Ogólnokształcącego w Toruniu, 2023,
2. Podstawa programowa kształcenia ogólnego biznesu i zarządzania,
3. Program nauczania biznesu i zarządzania,
4. Ustawa o systemie oświaty,
5. Ustawa prawo oświatowe,
6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych z późniejszymi zmianami.

II Ocenianie wewnętrzne z biznesu i zarządzania

1. Ocenianiu podlegają osiągnięcia edukacyjne ucznia polegające na rozpoznawaniu przez nauczyciela poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego biznesu i zarządzania (BiZ).
2. Nauczyciel indywidualizuje pracę z uczniem na zajęciach BiZ odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia.
3. Nauczyciel uzasadnia ustaloną ocenę.
4. Ocenianie ucznia ma na celu:
 - 1) systematyczne obserwowanie postępów edukacyjnych ucznia w zakresie opanowania treści oraz umiejętności określonych w podstawie programowej,
 - 2) rozwijanie uzdolnień i zainteresowań ucznia w zakresie tematyki oraz specyfiki biznesu i zarządzania,
 - 3) kształtowanie umiejętności poszukiwania, weryfikowania oraz prezentowania informacji o gospodarce, przedsiębiorczości, zachowaniu się na rynku pracy oraz rozumienia mechanizmów rządzących gospodarką,
 - 4) wdrażanie ucznia do systematycznej, sumiennej i efektywnej pracy,
 - 5) kształtowanie postawy samodzielności, samokontroli i samooceny,
 - 6) semestralne i roczne oceniania połączone z informacją zwrotną dotyczącą stopnia opanowania przez ucznia treści programowych oraz umiejętności wynikających z realizacji podstawy programowej BiZ,
 - 7) dostarczenie informacji zwrotnej rodzicom, prawnym opiekunom o postępach, zainteresowaniach, trudnościach, możliwościach i uzdolnieniach ucznia,
 - 8) bieżąco informować ucznia o jego postępach lub trudnościach w nauce oraz sposobach poprawy popełnianych błędów,
 - 9) dostarczać informacji o efektach nauczania i uczenia się uczniów,
 - 10) ustalenie stopnia szkolnego wystawionego uczniowi w ramach oceniania bieżącego, semestralnego, rocznego i końcowego.

III Przedmiot oceniania z biznesu i zarządzania

Przedmiotem oceniania z biznesu i zarządzania są:

- 1) wiadomości wynikające z podstaw programowych oraz programu nauczania BiZ,
- 2) umiejętności wynikające z realizowanych na lekcjach treści programowych,
- 3) praca na lekcji oraz postawa przedsiębiorcza wynikająca ze stopnia osiągniętych przez ucznia celów programowych,
- 4) przygotowanie do zajęć lekcyjnych,
- 5) zaangażowanie ucznia w proces uczenia się,
- 6) formułowanie odpowiedzi ustnej,
- 7) wystąpienia i prezentacje na forum klasy,
- 8) udział w konkursach, olimpiadach i projektach związanych tematycznie z biznesem i zarządzaniem,
- 9) umiejętność pracy w grupie, zaangażowanie w pracę zespołu,
- 10) umiejętność pracy z materiałami źródłowymi, stopień ich przetwarzania i interpretowania,
- 11) kreatywność i postawa innowacyjna na lekcji i w szkole,
- 12) inicjatywność,
- 13) samodzielność w podejmowaniu zadań i przedsięwzięć w zakresie przedsiębiorczości,
- 14) pomysłowość,
- 15) umiejętność dokonywania obserwacji i ich opisywania oraz wyjaśniania i interpretacji,
- 17) posługiwanie się językiem związanym z tematyką ekonomiczną, zarządzania i przedsiębiorczością,
- 18) korzystanie z różnorodnych źródeł informacji,
- 19) stosowanie wiedzy ekonomicznej w sytuacjach praktycznych,
- 20) estetyka wykonania prac, projektów, prezentacji itp.

IV Formy i sposoby oceniania na przedmiocie biznes i zarządzanie

Do podstawowych form i sposobów oceniania na przedmiocie biznes i zarządzanie należą m. in.:

- 1) sprawdziany pisemne trwające do 45 minut, zapowiedziane uczniom co najmniej na tydzień przed terminem,
- 2) sprawdziany praktyczne np. rozwiązanie problemu, rozwiązanie zadania rachunkowego, udział w scenie, przedstawienie prezentacji, udział w symulacji itp.,
- 3) kartkówki obejmujące materiał z maksymalnie trzech jednostek lekcyjnych poprzedzających lekcję, na której pisana jest kartkówka, trwające do 20 minut,
- 4) odpowiedzi ustne,
- 5) zadania bieżące (pisemne, ustne, praktyczne),
- 6) prace dodatkowe,
- 7) przygotowanie do lekcji,

- 8) aktywność na lekcji i stopień zaangażowania w trakcie wykonywania zadań oraz poleceń nauczyciela,
- 9) udział i osiągnięcia w konkursach, olimpiadach i projektach,
- 10) zaangażowanie w pracach grupowych, zespołowych i indywidualnych,
- 11) ćwiczenia i zadania rozwiązywane na lekcjach powtórzeniowych,
- 12) wypowiedzi ustne i pisemne,
- 13) zadania utrwalające,
- 14) projekty indywidualne i grupowe,
- 15) ocenianiu podlegają wszystkie wyżej wymienione formy pracy realizowane także w nauczaniu na odległość.

V Treści nauczania – wymagania szczegółowe

POZIOM PODSTAWOWY

- 1. Osoba przedsiębiorcza we współczesnym świecie: przedsiębiorczość w gospodarce rynkowej, kompetencje przedsiębiorcze i metody ich doskonalenia, umiejętności interpersonalne, praca zespołowa, kreatywne myślenie, rola innowacji w przedsiębiorczości.**

Uczeń:

- 1) na wybranych przykładach identyfikuje cechy człowieka przedsiębiorczego, rozpoznaje je u siebie i określa związek zachowania się osoby przedsiębiorczej z szansami, jakie stwarza gospodarka rynkowa;
- 2) dostrzega znaczenie przedsiębiorczości, w tym innowacyjności i kreatywności, w życiu osobistym, społecznym i gospodarczym;
- 3) identyfikuje składowe kompetencji osoby przedsiębiorczej (w zakresie wiedzy, umiejętności, postaw) i zależności zachodzące między nimi, a także dokonuje analizy własnych kompetencji i przygotowuje plan rozwoju kompetencji przedsiębiorczych;
- 4) wyjaśnia rolę umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej jako składową kompetencji przedsiębiorczych oraz stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej we współdziałaniu z innymi;
- 5) rozpoznaje techniki wywierania wpływu na ludzi i stosuje sposoby obrony przed manipulacją;
- 6) stosuje techniki zarządzania czasem w pracy indywidualnej i zespołowej;
- 7) charakteryzuje etapy podejmowania decyzji i stosuje metody wspomagające ten proces;
- 8) wyjaśnia znaczenie pracy zespołowej, charakteryzuje główne bariery w budowaniu zespołu i organizuje jego pracę w celu realizacji określonego zadania;
- 9) wyjaśnia, na czym polega kreatywne myślenie i jego znaczenie w procesie identyfikacji szans rynkowych na nowe przedsięwzięcie biznesowe lub społeczne;
- 10) charakteryzuje najważniejsze bariery oraz stosuje techniki pobudzające kreatywne myślenie w pracy indywidualnej i zespołowej;
- 11) rozróżnia rodzaje i źródła innowacji, a także wyjaśnia na wybranych przykładach ich wpływ na zdolności konkurencyjne przedsiębiorstw na rynku.

2. Zarządzanie projektami: specyfika projektu, zakres, etapy i cele projektu, planowanie zadań projektowych, budżet i harmonogram działań, role w projekcie i podział zadań, podsumowywanie zadań projektowych.

Uczeń:

- 1) rozumie istotę projektu, identyfikuje i omawia poszczególne etapy projektu oraz charakteryzuje je na wybranym przykładzie;
- 2) definiuje cele projektu, wykorzystując technikę SMART;
- 3) wyróżnia zadania w projekcie i określa role w projekcie poszczególnych członków zespołu (na wybranym przykładzie);
- 4) przygotowuje harmonogram i prosty budżet projektowy na podstawie zebranych danych;
- 5) w czasie realizacji przykładowych zadań projektowych wprowadza zmiany do wcześniej zaplanowanych prac;
- 6) sporządza zwięzłe sprawozdania z przeprowadzonych zadań projektowych, analizując powstałe problemy i zidentyfikowane ryzyka.

3. Gospodarka rynkowa: przedsiębiorczość w gospodarce rynkowej, cechy gospodarki rynkowej, rodzaje rynków, mechanizm rynkowy, podmioty gospodarki rynkowej, podmioty ekonomii społecznej, parametry charakteryzujące gospodarke, budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego, rola państwa w gospodarce, konsument na rynku, patriotyzm gospodarczy.

Uczeń:

- 1) dostrzega znaczenie przedsiębiorczości w rozwoju społeczno-gospodarczym – w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej;
- 2) wykazuje zalety gospodarki opartej na mechanizmie rynkowym, doceniając fundamentalne wartości, na jakich się ona opiera (wolność gospodarcza, prywatna własność);
- 3) analizuje funkcje rynku i rozróżnia rodzaje rynków;
- 4) wyjaśnia prawo popytu i podaży oraz charakteryzuje czynniki wpływające na wielkość popytu i podaży;
- 5) określa zależności między podmiotami gospodarki rynkowej, w tym państwem, gospodarstwem domowym i przedsiębiorstwem;
- 6) identyfikuje podstawowe parametry charakteryzujące gospodarke (w tym produkt krajowy brutto – PKB, inflację, zatrudnienie, bezrobocie);
- 7) analizuje źródła wpływów i kierunki wydatków budżetu państwa oraz przykładowej jednostki samorządu terytorialnego, wyjaśnia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na funkcjonowanie państwa i gospodarki;
- 8) charakteryzuje organizacje i instytucje prokonsumenckie oraz potrafi korzystać z praw przysługujących konsumentom, w tym składać reklamację;

9) rozumie, na czym polega współczesny patriotyzm gospodarczy, i dostrzega jego przejawy m.in. w uczciwym prowadzeniu i rozwijaniu działalności gospodarczej w Polsce, płaceniu podatków w Polsce, wykorzystywaniu rodzimych technologii, kupowaniu polskich produktów.

4. Finanse osobiste: pieniądź, obieg pieniądza, postawy wobec pieniędzy, dojrzałość finansowa, instytucje rynku finansowego, budżet gospodarstwa domowego, spirala zadłużenia, podatki, formy oszczędzania i inwestowania, ryzyko inwestycyjne, usługi bankowe, bezpieczeństwo elektronicznych usług finansowych, finansowe zabezpieczenie przyszłości, ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenia majątkowe i na życie, inwestowanie na Giełdzie Papierów Wartościowych, etyka w finansach.

Uczeń:

- 1) omawia funkcje i formy pieniądza oraz jego obieg w gospodarce;
- 2) identyfikuje swoją postawę wobec pieniędzy oraz rozróżnia podstawowe postawy ludzi wobec pieniędzy, wymienia wady i zalety każdej z nich oraz omawia poziomy dojrzałości finansowej;
- 3) charakteryzuje najważniejsze instytucje rynku finansowego w Polsce oraz objaśnia ich znaczenie w funkcjonowaniu gospodarki, przedsiębiorstw i konsumentów;
- 4) wyjaśnia podstawowe zasady tworzenia budżetu gospodarstwa domowego, formułuje praktyczne rady pozwalające poprawić jakość zarządzania budżetem oraz unikać i wyjść ze spirali zadłużenia;
- 5) wymienia podstawowe rodzaje podatków w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem podatków, których podatnikami są członkowie gospodarstwa domowego;
- 6) wyjaśnia, z czego wynikają różnice między wynagrodzeniem brutto i netto;
- 7) dobiera odpowiednie sposoby rozliczeń i możliwe do zastosowania ulgi w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT);
- 8) rozróżnia formy oszczędzania i podstawowe formy inwestowania, ocenia je pod względem ryzyka, przewidywanych zysków i płynności;
- 9) ma świadomość pułapek związanych z wyborem podstawowych form oszczędzania i inwestowania, w tym inwestowania spekulacyjnego (z uwzględnieniem inwestycji alternatywnych), wykazuje różnice między inwestowaniem i hazardem oraz przeprowadza symulowaną alokację środków finansowych w wybrane formy oszczędzania i inwestowania;
- 10) analizuje oferty usług banków oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w zakresie kont osobistych, kart płatniczych, lokat terminowych, kredytów i pożyczek oraz oferty pozabankowych instytucji pożyczkowych, uwzględniając realną stopę procentową, a także gwarancji depozytów;
- 11) rozumie zasady bezpieczeństwa i dostrzega zagrożenia przy korzystaniu z systemów elektronicznych związanych z finansami osobistymi, w tym bankowości elektronicznej;
- 12) dostrzega konieczność wczesnego rozpoczęcia systematycznego oszczędzania i inwestowania środków finansowych na emeryturę i jest świadomy efektów finansowych związanych z procentem składanym dla długiego okresu lokowania środków;
- 13) charakteryzuje system zabezpieczenia społecznego (ubezpieczenia społeczne i zdrowotne) oraz rodzaje ubezpieczeń (osobowych i majątkowych) według różnych kryteriów i porównuje oferty zakładów ubezpieczeń na przykładzie ubezpieczenia nieruchomości lub pojazdów mechanicznych, ze szczególnym uwzględnieniem relacji zakresów ochrony i sum ubezpieczeń do wysokości składki;

- 14) charakteryzuje rodzaje papierów wartościowych i objaśnia mechanizm inwestowania w akcje na giełdzie papierów wartościowych na przykładzie Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie;
- 15) krytycznie analizuje przykładowe umowy produktów finansowych (p.. umowy kredytu lub pożyczki, ogólne warunki ubezpieczenia);
- 16) jest świadomy, że należy korzystać z różnorodnych i wiarygodnych źródeł informacji przed podjęciem decyzji finansowych;
- 17) ocenia przykłady praktyk i zachowań etycznych oraz nieetycznych na rynku finansowym i formułuje rekomendacje, co zrobić, żeby nie paść ofiarą nieuczciwych praktyk.

5. Osoba przedsiębiorcza na rynku pracy: kariera zawodowa, poszukiwanie pracy, rozmowa kwalifikacyjna, autoprezentacja, formułowanie opinii zwrotnej, etyka w pracy.

Uczeń:

- 1) na podstawie analizy ścieżek kariery znanych ludzi oraz własnych oczekiwań planuje swoją karierę zawodową i wymienia jej etapy w czasie;
- 2) formułuje własne cele zawodowe zgodnie z zasadą SMART, z zachowaniem równowagi z planami w życiu prywatnym, i opisuje możliwości ich realizacji;
- 3) opracowuje plan swojej ścieżki edukacyjnej;
- 4) analizuje swoje kompetencje i zestawia je z zapotrzebowaniem na rynku pracy;
- 5) analizuje oferty pracy, wskazuje najbardziej i najmniej poszukiwane zawody oraz identyfikuje potencjalne trudności w znalezieniu pracy przez osoby bezrobotne;
- 6) przygotowuje dokumenty aplikacyjne związane z ubieganiem się o pracę;
- 7) dokonuje autoprezentacji jako kandydat do pracy i na podstawie konstruktywnej informacji zwrotnej koryguje swoje wystąpienie;
- 8) rozumie zasady prowadzenia rozmowy kwalifikacyjnej;
- 9) wymienia podstawowe prawa i obowiązki pracownika (w tym młodocianego) i pracodawcy;
- 10) na wybranych przykładach wymienia różnice między zatrudnieniem a samozatrudnieniem oraz analizuje ich zalety i wady;
- 11) identyfikuje konsekwencje nieetycznych zachowań w relacjach pracownik – pracodawca.

6. Przedsiębiorstwo: zarządzanie przedsiębiorstwem, własny biznes i jego otoczenie, finanse przedsiębiorstwa, etyka w biznesie, społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw.

Uczeń:

- 1) rozumie istotę procesu zarządzania przedsiębiorstwem i dostrzega znaczenie zarządzania w osiągnięciu celów przedsiębiorstwa;
- 2) dyskutuje na tematy związane z prowadzeniem biznesu podczas spotkania z przedsiębiorcą;
- 3) inspirując się doświadczeniami własnymi i znanych przedsiębiorców oraz bazując na zebranych informacjach z rynku (zachowania klientów i konkurentów), znajduje pomysły na własną działalność gospodarczą i ocenia je pod względem innowacyjności;
- 4) w ramach pracy projektowej przygotowuje w zespole wstępną koncepcję własnego biznesu;

- 5) ma świadomość znaczenia ochrony własności intelektualnej w prowadzonej działalności;
- 6) analizuje mikro- i makrootoczenie przedsiębiorstwa, identyfikuje mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia projektowanego przedsiębiorstwa;
- 7) identyfikuje możliwe źródła finansowania działalności przedsiębiorstw;
- 8) prognozuje efekty finansowe projektowanego przedsiębiorstwa na podstawie zestawienia planowanych przychodów i kosztów;
- 9) rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie, w tym przejawy korupcji w życiu gospodarczym, oraz rozumie istotę i cele społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw;
- 10) dokonuje prezentacji koncepcji własnego biznesu i na podstawie komunikatów zwrotnych modyfikuje jej elementy.

POZIOM ROZSZERZONY

Treści nauczania – wymagania szczegółowe obejmują wymagania określone dla zakresu podstawowego oraz poniższe wymagania.

- 1. Zarządzanie projektami: projekt a proces, podejścia do zarządzania projektami, techniki zarządzania projektami, typy projektów, zespół projektowy, kierownik projektu, interesariusze projektu, inicjowanie i definiowanie projektu, planowanie projektu, realizacja projektu, komunikacja w projekcie, zakończenie projektu.**

Uczeń:

- 1) odróżnia projekt od procesu i rozumie rolę projektów w zarządzaniu;
- 2) rozróżnia podejścia do zarządzania projektami i dopasowuje je do specyfiki projektu i jego celów;
- 3) wykorzystując techniki kreatywnego myślenia, definiuje i prezentuje problem oraz formułuje i uzasadnia cele przygotowywanego projektu;
- 4) określa role w projekcie (wewnętrzne i zewnętrzne);
- 5) dobiera członków zespołu projektowego;
- 6) identyfikuje cechy kierownika projektu pod kątem specyfiki danego projektu;
- 7) analizuje otoczenie projektu, w tym poszczególne grupy interesariuszy, i na tej podstawie doprecyzowuje cele projektu oraz określa wskaźniki realizacji zadań projektowych (kamienie milowe);
- 8) tworzy strukturę podziału prac dla zadań realizowanego projektu;
- 9) określa budżet projektu i identyfikuje źródła jego finansowania;
- 10) zarządza czasem w projekcie i organizuje prace zespołu projektowego;
- 11) wykorzystuje wybrane techniki zarządzania projektami na różnych etapach cyklu życia projektu oraz narzędzia informatyczne wspomagające pracę projektową;
- 12) stosuje proste techniki motywowania członków zespołu w czasie realizacji zadań;
- 13) dostrzega ryzyka związane z zakresem, czasem i budżetem projektu i na ich podstawie wprowadza zmiany do wcześniejszego planu;

- 14) krytycznie analizuje przebieg projektu, sporządza sprawozdania z przeprowadzonych prac projektowych, prezentuje ich wyniki i wyciąga wnioski co do modyfikacji obecnego projektu i realizacji przyszłych projektów;
- 15) skutecznie komunikuje się w ramach pracy projektowej;
- 16) stosuje narzędzia myślenia projektowego (design thinking) w tworzeniu innowacyjnych rozwiązań;
- 17) określa kluczowe czynniki sukcesu realizacji projektu na podstawie doświadczeń ze zrealizowanego projektu.

2. Gospodarka rynkowa: rzadkość, czynniki produkcji, struktury rynkowe, krzywe popytu i podaży, równowaga rynkowa, wzrost a rozwój gospodarczy, fazy cyklu koniunkturalnego, rola państwa w gospodarce, narzędzia polityki gospodarczej, polityka fiskalna, polityka monetarna, wspólny rynek Unii Europejskiej, procesy globalizacji, współpraca międzynarodowa przedsiębiorstw, znaczenie konsumenta w gospodarce.

Uczeń:

- 1) wyjaśnia pojęcie rzadkości i jej roli w rozważaniach ekonomicznych;
- 2) charakteryzuje czynniki produkcji, wyjaśniając szczególne znaczenie przedsiębiorczości i przedsiębiorcy w procesie produkcji;
- 3) rozróżnia struktury rynkowe: monopol, oligopol, konkurencję monopolistyczną, konkurencję doskonałą oraz dyskutuje na temat ich wad i zalet z punktu widzenia przedsiębiorcy i konsumenta;
- 4) dostrzega negatywne skutki ograniczonej konkurencji na rynku;
- 5) wskazuje rodzaje niedozwolonych praktyk, które prowadzą do ograniczenia konkurencji między przedsiębiorcami, i potrafi wyjaśnić ich negatywny wpływ na gospodarkę rynkową;
- 6) analizuje wykresy z krzywymi popytu i podaży, uwzględniające zmiany jednego z parametrów i przesunięcie punktu równowagi cenowej, oraz wyjaśnia pojęcia nadwyżki i niedoboru na rynku;
- 7) analizuje wpływ ceny minimalnej i maksymalnej na sytuację rynkową;
- 8) wyjaśnia mechanizmy wpływu konsumentów na ceny;
- 9) samodzielnie wyszukuje dane i dokonuje analizy podstawowych mierników i wskaźników ekonomicznych, w tym odnoszących się do funkcjonowania biznesu;
- 10) rozróżnia wzrost i rozwój gospodarczy oraz wyjaśnia na przykładach zachowania gospodarki w kolejnych fazach cyklu koniunkturalnego;
- 11) wyszukuje i analizuje prognozy gospodarcze oraz dyskutuje nad ich trafnością;
- 12) charakteryzuje narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę oraz dyskutuje na temat metod przeciwdziałania zjawiskom kryzysowym w gospodarce krajowej i światowej;
- 13) rozróżnia podejście etatystyczne i liberalne w rozpatrywaniu roli państwa w gospodarce i ich wpływ na funkcjonowanie biznesu;
- 14) na przykładach wyjaśnia, na czym polega interwencjonizm i protekcjonizm państwowy, oraz analizuje skutki społeczno-gospodarcze stosowania tych narzędzi polityki gospodarczej, w tym skutki dla biznesu i handlu międzynarodowego;
- 15) charakteryzuje różne formy opodatkowania działalności gospodarczej w Polsce;

- 16) rozróżnia progresję i liniowość opodatkowania oraz wyjaśnia wpływ różnych podejść w polityce fiskalnej państwa na aktywność gospodarczą;
- 17) charakteryzuje narzędzia polityki monetarnej (pieniężnej) banków centralnych i ich wpływ na funkcjonowanie gospodarki jako całości, przedsiębiorstwa oraz gospodarstwa domowe (na przykładzie Narodowego Banku Polskiego i Rady Polityki Pieniężnej);
- 18) wyjaśnia wpływ kursu walut na handel międzynarodowy i funkcjonowanie przedsiębiorstw eksportujących oraz importujących dobra i usługi (na przykładzie złotego, euro lub dolara);
- 19) wyjaśnia, na czym polega europejska swoboda działalności gospodarczej, i charakteryzuje gospodarcze konsekwencje funkcjonowania wspólnego rynku Unii Europejskiej, w tym integracji walutowej w ramach strefy euro;
- 20) charakteryzuje formy współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw i wyjaśnia, na czym polega proces ich internacjonalizacji;
- 21) rozumie konsekwencje procesów globalizacyjnych dla funkcjonowania biznesu;
- 22) wyjaśnia znaczenie konsumenta w funkcjonowaniu gospodarki rynkowej, charakteryzuje zadania rzecznika konsumentów i Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz ich rolę w gospodarce;
- 23) poprawnie posługuje się terminami ekonomicznymi oraz korzysta z tradycyjnych i elektronicznych źródeł informacji gospodarczych.

3. Finanse osobiste i rynek finansowy: ryzyko inwestycyjne, skłonność do ryzyka, strategie inwestycyjne, fundusze inwestycyjne, instrumenty rynku pieniężnego, instrumenty rynku kapitałowego, instrumenty alternatywne, wybór instrumentu inwestycyjnego, pułapki w decyzjach finansowych, ubezpieczenia, funkcje i formy pieniądza, instytucje rynku finansowego, podatki, ochrona konsumenta na rynku finansowym.

Uczeń:

- 1) ma świadomość różnego podejścia do ryzyka przez poszczególne grupy inwestorów i jest w stanie ocenić własny poziom skłonności do ryzyka inwestycyjnego;
- 2) dobiera sposoby ograniczania ryzyka do konkretnej sytuacji inwestora;
- 3) wymienia podstawowe zasady optymalnej strategii inwestycyjnej na rynku kapitałowym i przygotowuje plan oszczędzania lub inwestowania na podstawie zasady dywersyfikacji ryzyka;
- 4) dyskutuje nad wyborem rodzaju funduszu inwestycyjnego, uwzględniając potencjalne zyski i ryzyko wystąpienia strat;
- 5) rozróżnia formy inwestowania w instrumenty na rynku pieniężnym, kapitałowym i instrumenty alternatywne oraz ocenia możliwą rentowność, ryzyko i płynność każdego instrumentu inwestycyjnego;
- 6) dyskutuje na temat wad i zalet samodzielnego inwestowania na giełdzie oraz inwestowania w fundusz inwestycyjny;
- 7) wyjaśnia zasady nabycia wybranych instrumentów inwestycyjnych (zakup akcji spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych, obligacji skarbowych i korporacyjnych, jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych);

- 8) wyjaśnia metody wyboru akcji przez inwestorów giełdowych, wskazując wady i zalety każdej z nich, oraz przeprowadza symulowaną alokację środków finansowych w wybrane instrumenty notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych;
- 9) charakteryzuje błędy i pułapki w podejmowaniu decyzji finansowych, w tym związane z ograniczeniami psychologicznymi inwestorów;
- 10) dobiera rodzaje ubezpieczenia do swoich potrzeb, analizuje kartę produktu i informacje zawarte w ogólnych warunkach ubezpieczenia (OWU) na przykładzie ubezpieczenia na życie, ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków lub ubezpieczenia turystycznego, identyfikuje wyłączenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń w umowach ubezpieczenia i przedstawia ograniczenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń;
- 11) omawia funkcje i formy pieniądza oraz jego obieg w gospodarce;
- 12) identyfikuje najważniejsze funkcje i zadania Narodowego Banku Polskiego;
- 13) wyjaśnia wpływ podatków na gospodarkę kraju, przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowego;
- 14) wskazuje przykłady stosowania zasad zrównoważonych finansów i rozumie ich znaczenie;
- 15) wyjaśnia sposoby ochrony konsumenta na rynku finansowym i potrafi dobrać działanie adekwatne do sytuacji, w której doszło do naruszenia interesu konsumenta.

4. Rynek pracy i zatrudnienie: mierniki i wskaźniki rynku pracy, popyt i podaż na rynku pracy, aktywizacja zasobów pracy, przeciwdziałanie bezrobociu, planowanie kariery zawodowej, dobór pracowników, rozmowa kwalifikacyjna, formy zatrudnienia, systemy płac, prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy, kodeks etyki, mobbing.

Uczeń:

- 1) analizuje podstawowe mierniki i wskaźniki rynku pracy, w tym współczynnik aktywności zawodowej, wskaźnik zatrudnienia i stopę bezrobocia;
- 2) wyjaśnia mechanizm popytu i podaży na rynku pracy oraz identyfikuje czynniki wpływające na równowagę na rynku pracy;
- 3) analizuje rolę państwa w zakresie aktywizacji zasobów pracy (w tym osób z niepełnosprawnościami) i przeciwdziałania bezrobociu;
- 4) rozpoznaje motywy aktywności zawodowej człowieka;
- 5) analizuje swoje mocne i słabe strony oraz szanse i możliwości rozwoju swojej kariery zawodowej, dostrzegając rolę procesu uczenia się przez całe życie;
- 6) analizuje swoje kompetencje pod kątem możliwości zdobycia doświadczenia zawodowego w formie wolontariatu, praktyki lub stażu oraz znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym;
- 7) rozróżnia metody poszukiwania pracy oraz ocenia ich przydatność i efektywność z punktu widzenia własnej ścieżki rozwoju zawodowego;
- 8) doskonali dokumenty aplikacyjne pod kątem konkretnej oferty pracy i oczekiwań pracodawcy;
- 9) rozpoznaje różne metody doboru pracowników i wskazuje możliwości zastosowania tych metod;
- 10) po analizie ofert pracy wybiera potencjalną ofertę dla siebie, bierze udział (jako pracodawca i jako pracownik) w rozmowie kwalifikacyjnej w warunkach symulowanych i dostrzega podstawowe błędy popełniane podczas rozmowy;

- 11) znajduje pracę w formie wolontariatu zgodną ze swoimi zainteresowaniami i kompetencjami lub odbywa wizytę u potencjalnego pracodawcy w celu uzyskania informacji na temat oczekiwań pracodawców wobec pracowników i na temat potrzeb rynku pracy;
- 12) przygotowuje sprawozdanie z pracy w formie wolontariatu lub raport na temat oczekiwań pracodawcy wobec pracowników – po wizycie u pracodawcy;
- 13) rozróżnia formy zatrudnienia (stosunek pracy, umowy cywilnoprawne) oraz określa korzyści i konsekwencje wyboru konkretnej formy i rodzaju umowy;
- 14) omawia podstawowe prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy oraz wymienia sposoby rozwiązania stosunku pracy;
- 15) wykazuje różnice w systemach płac, rodzajach i formach wynagradzania oraz identyfikuje składowe kosztów pracy i oblicza wynagrodzenie netto;
- 16) analizuje kodeks etyki wybranego przedsiębiorstwa;
- 17) identyfikuje przejawy mobbingu oraz sposoby przeciwdziałania mobbingowi i zgłaszania nadużyć.

5. Przedsiębiorstwo: typy przedsiębiorstw, modele biznesu, startupy, biznesplan, makrootoczenie, badania rynkowe, profil klienta, koncepcja produktu, zasoby przedsiębiorstwa, analiza SWOT, przewagi konkurencyjne, funkcje zarządzania, struktura organizacyjna, rekrutacja, motywowanie, ocena pracowników, wynagrodzenie, przywództwo, zarządzanie operacyjne, instrumenty marketingowe, rentowność przedsięwzięcia biznesowego, źródła finansowania, czynniki ryzyka w biznesie, społeczna odpowiedzialność biznesu.

Uczeń:

- 1) klasyfikuje przedsiębiorstwa według kryteriów rodzaju prowadzonej działalności, celów działalności, wielkości i formy własności oraz charakteryzuje innowacyjne modele biznesu, w tym startupy, oraz przedsiębiorstwa społeczne, w tym spółdzielnie;
- 2) znajduje pomysł na własne przedsięwzięcie biznesowe lub społeczne, wykorzystując zebrane dane rynkowe (w tym: wielkość rynku, strukturę konkurencji i klientów lub beneficjentów) i wskazując sposoby wyróżnienia się na rynku;
- 3) udoskonala pomysł na przedsięwzięcie biznesowe lub społeczne na podstawie konstruktywnych informacji zwrotnych (uzyskiwanych od potencjalnych klientów, beneficjentów lub interesariuszy projektu) i opracowuje model biznesowy planowanego przedsięwzięcia;
- 4) opracowuje w zespole biznesplan przedsięwzięcia, zachowując jego właściwą strukturę;
- 5) zbiera, analizuje i prezentuje informacje o makrootoczeniu (w tym czynniki polityczno-prawne, ekonomiczne, społeczne, technologiczne, środowiskowe) planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego, a następnie formułuje plany działań mających na celu wykorzystanie przyszłych szans i osłabienie nadchodzących zagrożeń;
- 6) przeprowadza proste badania rynkowe w celu poznania potrzeb klientów lub beneficjentów (w tym z wykorzystaniem ankiet i wywiadów), a także słabych i mocnych stron potencjalnych konkurentów (z wykorzystaniem benchmarkingu i metody tajemniczego klienta), analizuje zgromadzone informacje oraz wykorzystuje je w dalszych decyzjach biznesowych;
- 7) na podstawie zgromadzonych informacji opracowuje profil klienta lub beneficjenta docelowego i podaje ich podstawowe charakterystyki;

- 8) wykorzystując zebrane informacje o potrzebach klientów lub beneficjentów, formułuje dla planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego propozycję wartości (zestaw korzyści zaspokajający potrzeby klientów lub beneficjentów) oraz tworzy wstępną koncepcję produktu np. zgodnie z podejściem minimalnej wersji produktu – Minimum Viable Product (MVP);
- 9) na podstawie analizy otoczenia i specyfiki działalności określa zasoby (materialne i niematerialne) niezbędne do osiągnięcia celów planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego;
- 10) przygotowuje analizę SWOT dla planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego, formułuje wnioski na temat sposobów realizacji szans z wykorzystaniem mocnych stron, minimalizacji zagrożeń i wzmocnienia słabych stron;
- 11) określa źródła przewagi konkurencyjnej planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego z uwzględnieniem potencjału w zakresie ochrony własności intelektualnej;
- 12) przedstawia koncepcję planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego w postaci modelu biznesu (Business Model Canvas);
- 13) wyjaśnia cele i funkcje zarządzania, opracowuje projekt struktury organizacyjnej (w tym schemat organizacyjny) planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego, określa podział zadań i przepływ informacji między pracownikami;
- 14) tworzy opis stanowisk pracy w ramach planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego, określa wymagane kwalifikacje i kompetencje pracowników, planuje proces rekrutacji, analizuje dokumenty aplikacyjne oraz przeprowadza selekcję;
- 15) rozumie rolę zarządzania zasobami ludzkimi i określa zasady wynagradzania, sposoby motywowania oraz oceny pracowników;
- 16) dla przykładowego wynagrodzenia wylicza wysokość składek na poszczególne rodzaje obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenie zdrowotne oraz wyjaśnia ich przeznaczenie;
- 17) wyjaśnia cechy i funkcje skutecznego przywódcy (lidera);
- 18) omawia zasady zarządzania operacyjnego i projektuje procesy wytwórcze lub usługowe, uwzględniając zasady dobrej organizacji oraz bezpieczeństwa i higieny pracy;
- 19) charakteryzuje główne instrumenty marketingowe, wyjaśnia ich rolę i projektuje działania marketingowe w planowanym przedsięwzięciu biznesowym lub społecznym;
- 20) szacując planowane przychody i ponoszone koszty, oblicza rentowność produktu i próg rentowności oraz interpretuje te wskaźniki;
- 21) charakteryzuje źródła finansowania przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego, w tym ze środków instytucji finansowych, urzędów pracy, funduszy unijnych, kapitału podwyższonego ryzyka (venture capital), „aniołów biznesu”, i określa funkcje inkubatorów przedsiębiorczości w powstawaniu oraz rozwoju małych firm;
- 22) dostrzega możliwości rozwoju przedsiębiorstwa i osiągnięcia sukcesu rynkowego przy pełnym poszanowaniu zasad etycznych w biznesie, w tym społecznej odpowiedzialności biznesu;
- 23) charakteryzuje czynniki ryzyka dla planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego, wskazując prawdopodobieństwo ich wystąpienia i siłę wpływu;
- 24) prezentuje biznesplan planowanego przedsięwzięcia, uwypuklając jego walory i używając rzeczowych oraz logicznych argumentów;
- 25) wykorzystuje konstruktywną informację zwrotną uzyskaną podczas prezentacji biznesplanu i broni swojej koncepcji lub odpowiednio modyfikuje elementy biznesplanu.

VI Wymagania na poszczególne stopnie szkolne

1. Uwagi ogólne:

- 1) Oceny cząstkowe mają tę samą wagę.
- 2) Ocenę śródroczną uczeń może otrzymać ze znakiem „+” w przypadku gdy osiąga wyniki na ocenę niższą ale nie osiąga wszystkich wymagań na ocenę wyższą.
- 3) Ocenę celującą otrzymuje uczeń, którego średnia arytmetyczna ocen cząstkowych wynosi co najmniej 5,50 i występują oceny cząstkowe celujące.
- 4) Ocenę bardzo dobrą + otrzymuje uczeń, którego średnia arytmetyczna przekracza 5,00 i nie osiąga 5,50.
- 5) Ocenę bardzo dobrą osiąga uczeń, którego oceny cząstkowe wskazują na opanowanie treści w zakresie oceny bardzo dobrej. W przypadku pozostałych ocen zasady te stosuje się odpowiednio.
- 6) Ocenę cząstkową można poprawić na zasadach uzgodnionych z nauczycielem nie później niż dwa tygodnie od poinformowania ucznia o uzyskanej ocenie cząstkowej.
- 7) Oceny uzyskane przez ucznia w wyniku kształcenia na odległość są równoważne ocenom uzyskanym podczas zajęć edukacyjnych realizowanych w systemie klasowo – lekcyjnym w Szkole.

2. Uczeń uzyskuje daną ocenę w zależności od spełnienia określonych wymagań edukacyjnych. Obowiązują następujące kryteria wymagań edukacyjnych na poszczególne stopnie szkolne obowiązujące przy ocenie bieżącej (oceny cząstkowe) oraz ocenie śródrocznej i klasyfikacyjnej końcoworocznej.

3. Szczegółowe wymagania na poszczególne stopnie szkolne:

1) Uczeń otrzymuje ocenę celującą gdy:

- został laureatem olimpiad przedmiotowych tematycznie związanych z przedmiotem,
- w pełni opanował materiał przewidziany podstawą programową,
- jego wypowiedzi są wyczerpujące pod względem faktograficznym i poprawne merytorycznie,
- swobodnie operuje faktami,
- wyciąga właściwe wnioski na podstawie przedstawionych informacji,
- porównuje wnioski i popiera wieloma przykładami,
- jest aktywny na lekcji, często zabiera głos na tematy związane z lekcją,
- systematycznie przygotowuje się do lekcji,
- dzieli się informacjami zaczerpniętymi z dodatkowych źródeł i potrafi je interpretować.

2) Uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą gdy:

- jego wypowiedzi są wyczerpujące pod względem faktograficznym,
- swobodnie operuje faktami,
- dostrzega analogie oraz wyciąga właściwe wnioski,
- porównuje wnioski i popiera przykładami.

3) Uczeń otrzymuje ocenę dobrą, gdy:

- samodzielnie przedstawia większość wymagań treści podstawy programowej,
- przedstawia treści poprawne pod względem języka przedmiotu ale nie wyczerpał zagadnienia w pełni,
- dopuszczalne są nieliczne drugorzędne błędy.

4) Uczeń otrzymuje ocenę dostateczną, gdy:

- zna ważniejsze fakty (posiada wiedzę podstawową),
- potrafi zinterpretować przedstawione fakty,
- odpowiedzi odbywają się przy wsparciu nauczyciela,
- w wypowiedzi zdarzają się nieliczne błędy rzeczowe i językowe.

5) Uczeń otrzymuje ocenę dopuszczającą, gdy:

- posiada niezbędną wiedzę merytoryczną,
- posiadana wiedza jest niezbędna z punktu widzenia realizacji celów przedmiotu i konieczna do dalszego kształcenia,
- podczas odpowiedzi popełnia błędy, zarówno w zakresie wiedzy merytorycznej, jak i w sposobie jej prezentowania,
- zna podstawowe fakty i przy pomocy nauczyciela udziela odpowiedzi na postawione pytania.

6) Uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną, gdy nie spełnia kryteriów określonych na ocenę dopuszczającą.

4. Ze szczegółowymi wymaganiami edukacyjnymi na poszczególne oceny, uwzględniającymi realizowany program nauczania, uczeń zostaje zapoznany na początku roku szkolnego.

5. W ocenianiu sumującym obowiązują następujące kryteria (przeliczenie uzyskanej liczby punktów na stopnie szkolne):

Procentowy przedział uzyskanych punktów	Ocena
do 40 %	niedostateczny
powyżej 40 %	dopuszczający
powyżej 45 %	dopuszczający plus
powyżej 50 %	dostateczny minus
powyżej 55 %	dostateczny
powyżej 65 %	dostateczny plus
powyżej 70 %	dobry minus
powyżej 75 %	dobry
powyżej 85 %	dobry plus
powyżej 90 %	bardzo dobry minus
powyżej 93 %	bardzo dobry
powyżej 96 %	bardzo dobry plus
powyżej 98 %	celujący

VII Warunki i tryb uzyskania oceny rocznej wyższej niż przewidywana roczna ocena klasyfikacyjna

1. Po uzyskaniu informacji o przewidywanej rocznej ocenie klasyfikacyjnej uczniów w przypadku woli uzyskania wyższej oceny klasyfikacyjnej zgłasza ten fakt nauczycielowi przedmiotu.
2. Uczniów uzgadnia z nauczycielem warunki i tryb uzyskania wyższej oceny klasyfikacyjnej niż przewidywana ocena klasyfikacyjna.
3. Uczniów w uzgodnieniu z nauczycielem zalicza wyznaczone przez nauczyciela treści podstawy programowej realizowane w bieżącym roku szkolnym.
4. Uczniów zalicza treści programowe w terminach i formach uzgodnionych z nauczycielem.
5. Przystąpienie do wskazanych treści podstawy programowej odbywa się najpóźniej 3 dni robocze przed terminem wystawienia oceny rocznej.
6. Uczniów otrzymuje wyższą ocenę roczną w przypadku gdy uzyska co najmniej 90% maksymalnej liczby punktów ze wszystkich uzgodnionych z nauczycielem treści podstawy programowej, do których jest zobowiązany przystąpić.

VIII Kryteria oceny projektu, pracy zespołowej, grupowej

Obowiązują następujące kryteria oceniania projektu, pracy zespołowej, grupowej:

- 1) związek treści z celami: zgodność merytoryczna z tematem, dobór informacji, poprawność merytoryczna, terminologiczna i językowa,
- 2) logika układu prezentacji (wstęp, przedstawienie zagadnienia, wnioski),
- 3) ogólne wrażenie np. płynność prezentacji, tempo, wykorzystanie ICT,
- 4) profesjonalizm w zakresie zagadnień objętych tematem,
- 5) umiejętność odpowiedzi na pytania,
- 6) rzetelność,
- 7) terminowość,
- 8) podział pracy w grupie,
- 9) zaangażowanie,
- 10) autorefleksja (umiejętność samooceny).

Wymagania szczegółowe opracowane w oparciu o materiały Wydawnictwa „Nowa Era”

Wymagania edukacyjne *Krok w biznes i zarządzanie.*

Wymagania na poszczególne oceny – PODSTAWA				
konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń:	rozszerzające (ocena dobra) Uczeń:	dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń:	wykraczające (ocena celująca) Uczeń:
I. Osoba przedsiębiorcza				
<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest przedsiębiorczość, • wyjaśnia różnice między komunikacją społeczną a komunikacją interpersonalną, • odróżnia komunikację werbalną od komunikacji niewerbalnej, • wyjaśnia, na czym polega wywieranie wpływu na ludzi, 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy osoby przedsiębiorczej, • identyfikuje elementy, które składają się na kompetencje osoby przedsiębiorczej, • wyjaśnia, czym są bariery komunikacyjne i podaje ich przykłady, • wymienia techniki pozytywnego wywierania wpływu na ludzi, 	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje swoje mocne i słabe strony, a następnie posiadane cechy osoby przedsiębiorczej, • określa własne kompetencje przedsiębiorcze, • określa, jakie znaczenie ma umiejętność komunikacji jako element kompetencji przedsiębiorczych, • wymienia zasady skutecznych negocjacji, 	<ul style="list-style-type: none"> • określa związek między zachowaniami osoby przedsiębiorczej a szansami, które stwarza jej gospodarka rynkowa, • rozpoznaje wybrane techniki manipulacji i stosuje sposoby obrony przed manipulacją, 	<ul style="list-style-type: none"> • opracowuje plan rozwoju własnych kompetencji przedsiębiorczych,
II. Podejmowanie decyzji, praca zespołowa i kreatywne myślenie				
<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega zarządzanie czasem, • wyjaśnia znaczenie pracy zespołowej, • wyjaśnia, czym są innowacje, 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje etapy podejmowania decyzji, • wyjaśnia, na czym polega kreatywne myślenie i dlaczego pomaga ono w rozpoznawaniu szans rynkowych, • charakteryzuje główne bariery ograniczające kreatywne myślenie, • rozróżnia rodzaje innowacji, 	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje wybrane metody wspomagające podejmowanie decyzji (np. burzę mózgów), • stosuje wybrane techniki pobudzające kreatywność, • wyjaśnia na podstawie wybranych przykładów, jak innowacje wpływają na zdolności konkurencyjne przedsiębiorstw, 	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje wybrane techniki zarządzania czasem (m.in. planuje zadania z uwzględnieniem swoich ról życiowych), • rozpoznaje i omawia bariery oraz problemy w tworzeniu i funkcjonowaniu zespołów, 	<ul style="list-style-type: none"> • organizuje jako lider pracę hipotetycznego zespołu,

Wymagania na poszczególne oceny – PODSTAWA				
konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń:	rozszerzające (ocena dobra) Uczeń:	dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń:	wykraczające (ocena celująca) Uczeń:
	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady źródeł innowacji, 			
III. Zarządzanie projektami				
<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia istotę projektu, wymienia przykładowe cechy lidera zespołu projektowego, wymienia możliwe źródła finansowania projektu, 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje czynniki decydujące o dobrej organizacji pracy zespołu, wymienia i charakteryzuje role w projekcie, 	<ul style="list-style-type: none"> definiuje cele projektu za pomocą metody SMART, określa i charakteryzuje poszczególne etapy projektu na wybranym przykładzie, 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje strukturę prac projektowych, w tym określa zadania projektowe, określa zadania i role poszczególnych członków zespołu na przykładzie wybranego projektu, przygotowuje harmonogram i prosty budżet projektu, 	<ul style="list-style-type: none"> weryfikuje na wybranym przykładzie harmonogram i budżet projektu oraz wprowadza konieczne zmiany w harmonogramie i budżecie, identyfikuje główne problemy oraz ryzyka pojawiające się podczas realizacji projektu, a następnie dokonuje ich analizy w sprawozdaniu częściowym, przygotowuje sprawozdanie z realizacji wybranego projektu,
IV. Gospodarka rynkowa				
<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega rozwój społeczno-gospodarczy, wymienia przejawy współczesnego patriotyzmu gospodarczego w życiu codziennym, wymienia filary gospodarki rynkowej i je charakteryzuje, wyjaśnia, czym są budżet państwa, nadwyżka budżetowa, deficyt budżetowy i dług publiczny, 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę przedsiębiorczości w rozwoju społeczno-gospodarczym w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej, wykazuje zalety gospodarki rynkowej, analizuje dochody i wydatki budżetu państwa i przykładowej jednostki samorządu terytorialnego, klasyfikuje rodzaje rynków 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia podstawowe parametry charakteryzujące gospodarkę (PKB, inflację, zatrudnienie, bezrobocie), wyjaśnia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na funkcjonowanie państwa i gospodarki, wymienia i charakteryzuje główne modele struktur rynkowych (monopol, oligopol, konkurencję monopolistyczną, 	<ul style="list-style-type: none"> określa zależności między podmiotami gospodarki rynkowej, analizuje na przykładzie przebieg krzywej podaży i krzywej popytu, podaje różnice między reklamacją niezgodności towaru z umową a gwarancją, 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje negatywne skutki ograniczonej konkurencji i potrzebę przeciwdziałania jej, wyznacza na prostych przykładach punkt równowagi rynkowej, sporządza przykładową reklamację,

Wymagania na poszczególne oceny – PODSTAWA

konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń:	rozszerzające (ocena dobra) Uczeń:	dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń:	wykraczające (ocena celująca) Uczeń:
<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest rynek i jakie pełni funkcje w gospodarce, • wyjaśnia, na czym polega prawo popytu i prawo podaży, • wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>konsumant, gwarancja, reklamacja, zakupy na odległość,</i> 	<p>według wybranych kryteriów,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje pozacenowe czynniki kształtujące wielkość popytu, • wymienia i charakteryzuje pozacenowe czynniki kształtujące wielkość podaży, • wymienia i charakteryzuje podstawowe prawa konsumenta, 	<p>konkurencją doskonałą),</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zjawiska nadwyżki rynkowej i niedoboru rynkowego, • wymienia instytucje zajmujące się ochroną konsumentów oraz określa cele i zadania tych instytucji, • określa, czym jest patriotyzm zakupowy oraz jakie są jego przejawy w życiu codziennym, 		
V. Finanse osobiste				
<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest pieniądz, • wyjaśnia, czym jest postawa wobec pieniędzy, • wymienia i wyjaśnia podstawowe zasady tworzenia budżetu gospodarstwa domowego, • wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>podatki, osoba fizyczna, osoba prawna,</i> • wymienia podstawowe rodzaje podatków w Polsce, • wyjaśnia, kto i od czego płaci podatek PIT, • definiuje dochód, przychód i kwotę wolną od podatku. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy pieniądza, • rozróżnia wybrane typy postaw ludzi wobec pieniędzy, • wymienia zalety i wady wybranych typów postaw ludzi wobec pieniędzy, • określa podstawowe kategorie dochodów i wydatków gospodarstwa domowego, • określa i omawia funkcje podatków, • przedstawia sposoby obliczania podatku PIT. 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje funkcje i formy pieniądza, • wyjaśnia zjawisko inflacji, • określa własną postawę wobec pieniędzy, • wyjaśnia, czym jest dojrzałość finansowa, • omawia praktyczne sposoby zarządzania budżetem domowym, • wymienia i opisuje podatki opłacane przez członków gospodarstwa domowego, • dobiera sposób rozliczeń podatku PIT i ulgi możliwe do zastosowania. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia obieg pieniądza w gospodarce, • podaje przyczyny i skutki inflacji, • charakteryzuje poziomy dojrzałości finansowej, • formułuje rady dotyczące unikania spirali zadłużenia oraz możliwości wyjścia z niej, • charakteryzuje rolę podatku VAT. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia sposoby przeciwdziałania inflacji, • wyjaśnia, czym jest inteligencja finansowa, • omawia wpływ podatków na funkcjonowanie gospodarki, przedsiębiorstw oraz gospodarstw domowych.

Wymagania na poszczególne oceny – ROZSZERZENIE

konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń:	rozszerzające (ocena dobra) Uczeń:	dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń:	wykraczające (ocena celująca) Uczeń:
I. Usługi finansowe i ubezpieczenia społeczne				
<ul style="list-style-type: none"> dokonuje podziału instytucji rynku finansowego w Polsce, wyjaśnia znaczenie terminów: <i>limit debetowy, kapitalizacja odsetek, karta płatnicza, gwarancja depozytów,</i> wymienia podstawowe rodzaje usług bankowych, wymienia i rozumie podstawowe zasady bezpiecznego korzystania z bankowości elektronicznej, wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>kredyt, kredyt konsumencki, rzeczywista roczna stopa oprocentowania, pożyczka, zastaw hipoteczny, zdolność kredytowa,</i> identyfikuje rodzaje kredytów według różnych kryteriów, wymienia zasady bezpieczeństwa i zagrożenia przy korzystaniu z systemów elektronicznych związanych kredytami, wyjaśnia, czym jest ubezpieczenie, wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>ubezpieczyciel, ubezpieczony, polisa ubezpieczeniowa, ogólne warunki ubezpieczenia, suma</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia międzysektorowe instytucje rynku finansowego w Polsce, rozdziela rodzaje kont osobistych, porównuje oferty wybranych usług bankowych, omawia podstawowe prawa przysługujące kredytobiorcy w wypadku umowy kredytu konsumenckiego, wymienia najważniejsze kryteria oceny zdolności kredytowej stosowane przez banki, podaje różnice między kredytem a pożyczką, porównuje oferty banków i pozabankowych instytucji pożyczkowych w zakresie kredytów i pożyczek, wymienia i charakteryzuje rodzaje ubezpieczeń według różnych kryteriów, porównuje oferty zakładów ubezpieczeń na przykładzie ubezpieczenia nieruchomości, 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zasady funkcjonowania lokat bankowych, wymienia i charakteryzuje ich rodzaje, identyfikuje rodzaje kart płatniczych, wyjaśnia zasady wyboru najlepszej lokaty, z uwzględnieniem realnej stopy procentowej, ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie, wskazuje rolę Biura Informacji Kredytowej (BIK) w procesie przyznawania kredytów, wyjaśnia relację zakresu ochrony i sumy ubezpieczenia do wysokości składki, charakteryzuje system zabezpieczenia społecznego (ubezpieczenia społeczne i zdrowotne), wymienia i charakteryzuje wybrane rodzaje ubezpieczeń osobowych, 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje najważniejsze instytucje rynku finansowego w Polsce oraz objaśnia ich znaczenie w funkcjonowaniu gospodarki, przedsiębiorstw i konsumentów, wyjaśnia konieczność wczesnego rozpoczęcia systematycznego oszczędzania i inwestowania środków finansowych na emeryturę, 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje przykładową umowę pożyczki,

Wymagania na poszczególne oceny – ROZSZERZENIE

konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń:	rozszerzające (ocena dobra) Uczeń:	dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń:	wykraczające (ocena celująca) Uczeń:
<p><i>ubezpieczenia</i>,</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia i rozumie zasady bezpieczeństwa i zagrożenia przy korzystaniu z elektronicznych usług ubezpieczeniowych, wymienia sposoby oszczędzania na emeryturę, 				
II. Oszczędzanie i inwestowanie				
<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>inwestowanie, oszczędzanie, instrument finansowy, papiery wartościowe, obligacje, akcje</i>, wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>makler, indeks giełdowy, ceduła giełdowa, hossa, bessa</i>, wymienia i charakteryzuje instytucje rynku kapitałowego w Polsce, określa miejsce GPW w systemie rynku kapitałowego, wyjaśnia, czym są fundusze inwestycyjne, wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>jednostka uczestnictwa, certyfikat inwestycyjny</i>, wymienia i charakteryzuje postawy oszczędzających i inwestorów, 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje rodzaje inwestycji według różnych kryteriów (przedmiot inwestycji, podmiot inwestowania), wymienia i omawia rynki giełdowe na GPW, wymienia i charakteryzuje rodzaje funduszy inwestycyjnych, uwzględniając potencjalne zyski roczne oraz ryzyko wystąpienia strat, charakteryzuje prawdziwego inwestora, 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela i charakteryzuje inwestycje rzeczowe i finansowe, wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami papierów wartościowych, analizuje tabele z informacjami giełdowymi, wyjaśnia mechanizm inwestowania w akcje na giełdzie papierów wartościowych na przykładzie GWP, wyjaśnia wagę podstawowych wskaźników giełdowych w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie, wymienia i charakteryzuje kryteria wyboru formy inwestycji, definiuje inwestowanie spekulacyjne w inwestycje 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zależność między czasem i ryzykiem a zyskiem z inwestycji, wyjaśnia, dlaczego ważne jest korzystanie z wiarygodnych informacji przed podjęciem decyzji finansowych, omawia działania podejmowane przed rozpoczęciem inwestowania na giełdzie, dostrzega zróżnicowanie stopnia ryzyka i wysokości potencjalnych zysków w zależności od rodzaju inwestycji oraz okresu inwestowania, opisuje sposoby zachowania w sytuacji straty i zysku, 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę giełdy w gospodarce, przeprowadza symulowaną alokację środków finansowych w wybrane formy oszczędzania i inwestowania, ocenia przykłady praktyk i zachowań etycznych oraz nieetycznych na rynku finansowym i formułuje rekomendacje, co zrobić, żeby nie paść ofiarą nieuczciwych praktyk,

Wymagania na poszczególne oceny – ROZSZERZENIE

konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń:	rozszerzające (ocena dobra) Uczeń:	dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń:	wykraczające (ocena celująca) Uczeń:
		alternatywne, • wykazuje różnice między inwestowaniem a hazardem,		

III. Osoba przedsiębiorcza na rynku pracy

<ul style="list-style-type: none"> • definiuje planowanie własnej kariery zawodowej, • wyjaśnia, czym są kompetencje zawodowe i kompetencje edukacyjne, • wymienia i omawia sposoby poszukiwania pracy, • wyjaśnia, czym jest aktywne poszukiwanie pracy, • wymienia i omawia elementy dokumentów aplikacyjnych (uwzględniając Europass), • wymienia zasady pisania CV i listu motywacyjnego, • definiuje rozmowę kwalifikacyjną, • wymienia i charakteryzuje zasady rozmowy kwalifikacyjnej, • definiuje różnice pomiędzy zatrudnieniem a samozatrudnieniem oraz podaje ich zalety i wady, • wymienia rodzaje umów o pracę, • wymienia formy rozwiązania umowy o pracę, 	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje swoje cele zawodowe zgodnie z zasadą SMART, • wyjaśnia, na czym polega rozpoznanie rynku pracy (uwzględniając zawody deficytowe i nadwyżkowe, najczęstsze oczekiwania pracodawców), • wymienia najczęstsze błędy w CV i listach motywacyjnych, • eksponuje swoje zalety, • wymienia najczęściej popełniane błędy podczas rozmowy kwalifikacyjnej, • wymienia podstawowe prawa i obowiązki pracowników (w tym pracowników młodocianych) oraz pracodawcy, • charakteryzuje reguły moralne i normy prawne jako elementy etycznego postępowania, • wymienia, rozróżnia oraz charakteryzuje podstawowe wartości etyczne w biznesie, 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje przykładowe kariery zawodowe znanych ludzi, • rozpoznaje i ocenia własne kompetencje, • uzasadnia konieczność jednoczesnego korzystania z kilku metod szukania pracy, • przygotowuje dokumenty aplikacyjne związane z ubieganiem się o pracę, • dokonuje autoprezentacji podczas symulowanej rozmowy kwalifikacyjnej, • wymienia przejawy mobbingu, jego skutki oraz sposoby przeciwdziałania mu, • wymienia zasady etycznego pracownika (kodeks etyczny), 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje swoją karierę zawodową, wyróżniając jej etapy, • porównuje swoje kompetencje z oczekiwaniami pracodawców celem oceny własnych szans i zagrożeń na rynku pracy, • charakteryzuje trudności, z którymi borykają się osoby bezrobotne poszukujące pracy, • koryguje swoje wystąpienie na podstawie konstruktywnej informacji zwrotnej, • wyjaśnia, z czego wynikają różnice między wynagrodzeniem brutto a wynagrodzeniem netto, • wymienia konsekwencje nieetycznych zachowań w relacjach pracownik – pracodawca, 	<ul style="list-style-type: none"> • opracowuje plan swojej ścieżki edukacyjnej adekwatny do planu kariery zawodowej, • analizuje formy zatrudnienia na podstawie umów cywilnoprawnych, a następnie wskazuje podstawowe cechy odróżniające je od umowy o pracę, • analizuje poszczególne rodzaje umów o pracę, a następnie wskazuje ich zalety i wady z punktu widzenia pracownika oraz pracodawcy,
---	---	--	--	--

Wymagania na poszczególne oceny – ROZSZERZENIE

konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń:	rozszerzające (ocena dobra) Uczeń:	dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń:	wykraczające (ocena celująca) Uczeń:
<ul style="list-style-type: none"> wymienia umowy cywilnoprawne (umowę-zlecenie, umowę o dzieło), rozdziela zachowania etyczne i nieetyczne zarówno pracodawcy, jak i pracownika, 	<ul style="list-style-type: none"> definiuje, czym jest mobbing, 			
IV. Przedsiębiorstwo				
<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>styl kierowania, motywowanie, efekt synergii</i>, wymienia cechy dobrego przywódcy (kierownika lub lidera) zespołu, wymienia główne sposoby motywowania pracowników, wymienia sposoby poszukiwania pomysłu na własny biznes, wyjaśnia, czym jest biznesplan, definiuje mikro- i makrootoczenie projektowanego przedsiębiorstwa, definiuje, czym są przychód, koszty i dochód, wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>etyka zawodowa</i>, wymienia działania etyczne i nieetyczne 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje elementy oraz przebieg procesu zarządzania, wymienia i omawia zasady organizacji pracy w przedsiębiorstwie, wymienia style zarządzania i wyjaśnia, na czym one polegają, wymienia i opisuje możliwe źródła finansowania działalności gospodarczej, wskazuje najczęstsze przyczyny niepowodzeń przedsiębiorstwa, wymienia i omawia zasady sporządzania biznesplanu, wymienia i charakteryzuje elementy biznesplanu, wymienia i charakteryzuje rodzaje kosztów, wymienia, rozdziela oraz charakteryzuje podstawowe 	<ul style="list-style-type: none"> dowodzi skuteczności łączenia różnych sposobów motywowania i kontrolowania podwładnych, wyjaśnia, na czym polega kontrolowanie w procesie zarządzania przedsiębiorstwem, znajduje pomysł na własną działalność gospodarczą na podstawie analizy rynku i doświadczenia innych przedsiębiorców, wymienia i charakteryzuje etapy zakładania własnej działalności gospodarczej, uzasadnia przydatność sporządzania biznesplanu niezależnie od etapów rozwoju przedsiębiorstwa, sporządza w zespole wstępną koncepcję własnego biznesu, analizuje mikro- 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje znaczenie zarządzania w osiągnięciu celów przedsiębiorstwa, dokonuje oceny pomysłu na własną działalność gospodarczą pod względem innowacyjności, identyfikuje mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia projektowanego przedsiębiorstwa, wykorzystując metodę SWOT, 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje znaczenie ochrony własności intelektualnej w prowadzonej działalności, dokonuje prezentacji koncepcji własnego biznesu i na podstawie komunikatów zwrotnych modyfikuje jej elementy, dokonuje rachunku zysków i strat, tworzy i analizuje plan finansowy projektowanego przedsiębiorstwa.

Wymagania na poszczególne oceny – ROZSZERZENIE

konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń:	rozszerzające (ocena dobra) Uczeń:	dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń:	wykraczające (ocena celująca) Uczeń:
w biznesie, • wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>korupcja</i> , • definiuje i omawia istotę i cele społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.	wartości etyczne w biznesie, • identyfikuje rodzaje korupcji, • wymienia przyczyny i skutki oraz sposoby przeciwdziałania korupcji, • wymienia i charakteryzuje korzyści dla otoczenia wynikające ze społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, • wymienia i charakteryzuje korzyści dla firm wynikające ze społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.	i makrootoczenie projektowanego przedsiębiorstwa, • dowodzi negatywnego wpływu szarej strefy na gospodarkę.		